

KUDELMA

Pohjois-Karjalan kulttuurin ja luovien alojen toimenpideohjelma 2025

Luonnos 23.2.2023

Kudelma on pohjoiskarjalainen näkemys siitä, mihin suuntaan ja millaisilla toimenpiteillä kulttuuria ja luovia aloja tulisi alueellamme kehittää. Kudelma sisältää kuvauksen maakuntamme kulttuurin ja luovien alojen nykytilasta, uhista ja mahdollisuuksista, tiivistelmän tärkeinä pitämistämme arvoista sekä vision tulevaisuudesta. Toimenpide-ehdotusten laaja kirjo kertoo maakuntamme moninaisuudesta. Se kertoo myös, että työtä on. Toisaalta ohjelman valmisteluprosessissa tuli selväksi, että tahtoa monialaiseen yhteistyöhön kehittämiseen ja verkostoitumiseen riittää.

1 Johdanto

KUDELMA - Kulttuurin ja luovien alojen toimenpideohjelma 2025 on maakunnallinen tahdonilmaus yhteisistä kehittämiskohteista vuosille 2023-2025. Se on Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman POKAT 2025:n alainen toimenpideohjelma, jonka laatimisesta vastaavat maakuntaliiton asiantuntijat sekä POKAT 2025 kulttuurin ja luovien alojen ryhmät. Näiden ryhmien tehtävänä on mm. alojensa maakunnallinen kehittäminen vahvalla yhteistyöllä, tiedonkulun parantaminen ja maakuntaohjelman tavoitteiden toteutumisen tukeminen ja seuranta.

KUDELMA täydentää Pohjois-Karjalan strategiaa sekä POKAT 2025 maakuntaohjelmassa asetettuja kulttuurin ja luovien alojen kehittämisen painopisteitä, jotka esitellään luvussa 2.

Pohjois-Karjalan maakuntahallitus päätti käynnistää Pohjois-Karjalan kulttuurin ja luovien alojen toimenpideohjelman laatimisen ja hyväksyi sen työohjelman kokouksessaan 21.3.2022. Ohjelmaa on rakennettu osallisuutta edistäviä menetelmiä käyttäen. Mukaan kehittämistyöhön kutsuttiin laajalla tiedotuksella kaikki Pohjois-Karjalassa kulttuurin ja luovien alojen parissa työskentelevät. Edellä mainitut POKAT 2025 kulttuurin ja luovien alojen ryhmät ovat myös käsitelleet kokouksissaan säännöllisesti ohjelman sisältöjä. Kulttuuriasiantuntija Hannele Autti ja luovien alojen aluekehitysasiantuntija Tiina Moisala ovat vastanneet ohjelman valmistelu- ja kirjoitusprosessista.

Ensimmäinen osallistava vaihe oli alueen kulttuurin ja luovien alojen toimijoille suunnattu avoin kysely, joka toteutettiin touko-kesäkuussa 2022. Vastauksia saatiin 68, ja edustettuina olivat laajasti niin kuntien ja valtion kulttuurin viranomaistoimijat, koulutusorganisaatiot, kulttuurialan järjestötoimijat kuin kulttuurin ja luovien alojen ammattilaisten laaja kirjo. Kyselyn pohjalta on laadittu alojen SWOT-analyysi, jonka tuloksia on esitelty luvussa 3.

Sidosryhmäkyselyn tulosten perusteella teemoitettuihin avoimiin työpajoihin osallistui elo-syyskuussa 77 henkilöä, ja edustettuina olivat edelleen laajasti edellä mainitut tahot. Työpajoja toteutettiin kuusi, näistä neljä eri puolilla maakuntaa ja kaksi Teams-ympäristössä. Työpajatyöskentelyssä käsiteltiin keskeisimpiä

kyselyssä esiin nousseita tulevaisuuden mahdollisuuksiin ja haasteisiin liittyviä teemoja, jotka on tuloksineen esitelty luvussa 5.

Prosessissa on pyritty löytämään mahdollisimman konkreettisia tavoitteita kulttuurin ja luovien alojen elinvoimaisuuden edistämiseksi. Ohjelma sisältää kulttuurin ja luovien alojen SWOT-analyysin, tulevaisuuden vision ja tavoitteet sekä toimenpide-ehdotuksia tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on myös herättää laajemmin tietoisuutta ja puhetta kulttuurista ja luovista aloista, koota yhteen maakunnan kulttuuritietoa ja tuoda maakunnan aktiivista kulttuurin ja luovien alojen toimijaverkostoa tunnetuksi sekä maakunnallisesti että kansallisesti.

Ohjelmatyössä on tarkasteltu Pohjois-Karjalan maakunnan eri alueiden kulttuurisia vahvuuksia ja etsitty uudenlaisia yhteistyömalleja mm. kulttuurin, luovien alojen, matkailun ja hyvinvoinnin verkostomaisen toiminnan kehittämiseksi. Juuri näille aloille koronan vaikutus on ollut erityisen musertava, ja toisaalta maailmantilanteen suuret muutokset vaikuttavat voimakkaasti mm. rajat ylittävään kulttuurivaihtoon ja luovien alojen yhteistyöhön. Uudenlaiset toimintatavat ja kumppanuudet voivat olla avain alojen nopeaan toipumiseen.

Pohjois-Karjalan maakuntahallitus on käynyt evästyskeskustelun toimenpideohjelmasta kokouksessaan 19.12.2022, ja maakunnallinen SOVA-ryhmä on arvioinut ohjelman vaikutuksia kokouksessaan 7.12.2022. Kudelman luonnos esiteltiin avoimessa Teams-webinaarissa 11.1.2023, minkä jälkeen ohjelman luonnos avattiin julkiselle lausuntokierrokselle. Toimenpideohjelman lausuntoaika oli 11.1.-12.2.2023. Saadut lausunnot sekä maakuntahallituksen evästyskeskustelussa ja SOVA-arvioinnissa saatu palaute on huomioitu toimenpideohjelman viimeistelyssä.

Kulttuuri, taide ja luovuus henkisen kriisinkestävyyden tukipilarina

Suomalainen Tiedeakatemia kokosi vuonna 2021 monitieteisen asiantuntijaryhmän esittämään näkemyksensä Suomen kriisinkestävyydestä koronapandemiakriisin oppien nojalla, tavoitteena vahva ja palautumiskykyinen Suomi. Kannanotossa **Taipuu vaan ei taitu** todetaan, että materiaalisen varautumisen lisäksi tärkeää on henkinen huoltovarmuus ja henkisen hyvinvoinnin säilyttäminen kriisien kohtaamisessa ja niistä selviämisessä.

Taiteella on useita rooleja kansakunnan kriisinkestävyydessä. Taiteen ja kulttuurin eri muodot – kuten kirjallisuus, esittävä taide, kuvataide, musiikki – toimivat ihmisten ja inhimillisyyden tukena ja hyvinvoinnin tuottajana. Taidetta voi tässä yhteydessä ajatella laajassa merkityksessä niin, että siihen sisältyvät hyvin monipuolisesti erilaiset yhteiskunnassa tarjolla olevat ammattilaisten tuottamat kulttuurin muodot, samoin kuin oma henkilökohtainen taiteen tekeminen ja kokeminen. Taide mahdollistaa erilaisten tulevaisuudenkuvien tarkastelun syvästi inhimillisellä tavalla.

Myös valtakunnallinen **Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmä** ottaa vahvasti esiin kulttuurin merkityksen henkisen kriisinkestävyyden tukipilarina. Asiakirjassa **Kulttuurin aika on nyt ja aina – ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle** todetaan, että kulttuuri on kansakunnan tärkeintä pääomaa. Kulttuuri määrittää, mitä me ihmisinä olemme. Se rakentaa identiteettiämme ja maakuva. Elämme jatkuvasti keskellä kulttuuria. Suomalainen kulttuuri ei ole ollut ikinä yhtä rikasta, monipuolista ja ihmisläheistä kuin 2020-luvun alussa. Sitä kannattaa arvostaa ja puolustaa.

Kulttuuri on välttämätöntä vapaalle, demokraattiselle ja avoimelle yhteiskunnalle. Kulttuurin saavutettavuus vaikuttaa yhteiskunta-aktiivisuuteen ja jopa äänestysprosenttiin. Kulttuuri antaa välineitä oman äänen esille tuomiseen ja tarjoaa foorumin kriittiselle keskustelulle. Kulttuuria tarvitaan myös

ekologisen murroksen edellyttämien arvojen, toimintatapojen ja yhteiskuntamallien uudelleenajattelussa. Paljolti aineettomana tuotantona kulttuuri yhdistää kasvun ja kestävyden.

Luovat alat ja luova talous

Kulttuuri ja luovat alat ovat merkittävä elinkeinotoiminnan osa-alue sekä globaalisti että Suomessa. Se tuottaa itse innovaatioita ja luo pohjaa muiden alojen innovaatioille. Pohjois-Karjalassa luovien alojen liikevaihto oli 73,8 miljoonaa euroa vuonna 2021.

Creative Finlandin mukaan luovat alat ja luova talous voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen Suomessa vuodesta 2012 käytetyn UNCTADin (United Nations Conference on Trade and Development) Creative Economy Network'in jaottelun mukaisesti: luovat sisällöt, luovat palvelut ja luovat tuotteet ja kulttuuri.

Luovat sisällöt	Luovat palvelut	Luovat tuotteet ja kulttuuri
Digitaalinen jakelu, alustat, liiketoiminnan skaalautuvuus, kansainvälinen liiketoiminta	Poikkialainen liiketoiminta mikroyrityksistä suuriin	Paikalliset ja alueelliset yritykset, alueiden houkuttelevuus, matkailu
Julkaisutoiminta verkossa, radio, televisio, kirjallisuus, lehdet, musiikki, av-ala, peliteollisuus	Muotoilu, arkkitehtuuri, vaatesuunnittelu, mainonta, (markkinointi-) viestintä	Festivaalit, tapahtumat, esittävä taide, galleriat, museot, kuvataide ja muu visuaalinen taide, käsi- ja taideteollisuus jne.

Luovien sisältöjen ryhmä kattaa monistettavat tuotteet, joiden jakelukanavat ovat pääosin digitaalisessa ympäristössä. Liiketoiminta näissä yrityksissä ja niiden muodostamissa klustereissa on kansainvälistä tai kansainvälisestä kilpailusta riippuvaista kasvuyritystoimintaa. Alustatalous muokkaa arvoketjuja. Työnjako ja toimijoiden roolit arvonluonnissa ovat mullistuneet yhdessä vuosikymmenessä.

Palvelujen ryhmä kattaa luovan osaamisen hyödyntämisen muilla toimialoilla. Luovaa osaamista tarjoavien palveluiden merkitys on sen asiakkaalleen tuomassa lisäarvossa ja kilpailukyvyyn kasvattamisessa. Uuden arvonluonnin näkökulmasta erityisesti tällä alueella on valtava kasvupotentiaali, kun yritykset entistä tehokkaammin etsivät asiakkaalle parempaa arvoa tuottavia ratkaisuja.

Taide- ja kulttuuripalvelut kattavat muun muassa eri kohderyhmille suunnatut palvelut, esitykset, tapahtumat ja elämykset. Tähän voivat kuulua esittävä taide (teatteri-, sirkus- ja tanssiesitykset, konsertit), festivaalit ja tapahtumat sekä kulttuuriympäristöt, visuaalinen taide ja kulttuuriperintö (museot ja näyttelyt) sekä uniikit teokset, kuten taide ja taidekäsiyö.

Laajempaan tapahtuma-alan ryhmään kuuluvat myös mm. urheilun, koulutuksen ja uskonnollisten yhteisöjen tapahtumat, joita ei lueta luovaan talouteen. Tapahtuma-alaa onkin tarkasteltava kokonaisuutena, jossa luovien sisältöjen ohella tunnistetaan koko ekosysteemin toimijat sisältöjen tuotannosta aina kaikkiin toteuttamiseen tarvittavien toimijoiden roolit huomioiden.

Kaikkien tapahtumien merkitys alueen veto- ja pitovoimaisuudelle sekä rooli matkailun vetovoimatekijänä ja palveluiden tuottajina on merkittävä. Osasta voi kasvaa myös kansainvälisesti tunnistettua ja menestyvää toimintaa.

Yhdyspinnat valtakunnalliseen ja alueelliseen ohjelmatyöhön

KUDELMA-prosessin aikana on valmistunut useita merkittäviä valtakunnallisia kulttuurin ja luovien alojen toimintakenttään liittyviä ohjelmia ja asiakirjoja. Näitä ovat mm. OKM:n julkaisemat **Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022-2030, Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta** sekä edellä mainittu Kulttuurin aika on nyt ja aina – Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle. Keskeinen valtakunnallinen asiakirja KUDELMA-toimenpideohjelman kannalta on myös vuonna 2020 julkaistu **Luovan talouden tiekartta**.

Valtakunnallisissa asiakirjoissa esitetyt kulttuurin ja luovien alojen erityispiirteet, rahoitustarpeet ja kehittämistoimet ovat alueellisesta näkökulmasta tarkasteltuina varsin samansuuntaisia kuin KUDELMAN kokoamistyön aikana havaitut pohjoiskarjalaiset kehitystarpeet ja –kohteet sekä POKAT 2025 maakuntaohjelman kulttuurin ja luovien alojen ydinteemat, siten näitä kaikkia ohjelmia on syytä hyödyntää myös alueellisessa kulttuurin ja luovien alojen kehitystyössä.

Vuoden 2022 alussa valmistui **Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelma**, ja nyt on ensiarvoisen tärkeää viedä suunnitelman toimenpiteitä käytäntöön. Myös esimerkiksi Joensuun museoiden hallinnoimassa Osallisuutta ja etsivää kulttuuriperintöä -hankkeessa on kartoitettu maakunnan asukkaiden ja toimijoiden näkemyksiä kulttuuriperinnöstä ja kulttuurihyvinvoinnista. Lisäksi Joensuulla ja maakunnan keskeisillä koulutusorganisaatioilla, Itä-Suomen yliopistolla, Karelialla ja Riveriällä on käynnissä useita kulttuurin ja luovien alojen toimintakenttää kehittäviä hankkeita. Yhteistyö, verkostoituminen ja tehokas tiedonvaihto on ensiarvoisen tärkeää, jotta hankkeiden hyvät käytännöt ja vaikutukset saadaan levitettyä kattavasti koko maakunnan alueelle.

Vuosina 2023-2026 toteutuvat Itä-Suomen keskuskaupunkien **Kulttuurin unelmavuosi** –hankkeet sekä vuodelle 2024 Saimaan alueelle myönnetty **European Region of Gastronomy** –tunnus mahdollistavat myös useita yhteisiä teemoja maakunnalliselle ja ylimaakunnalliselle kehitystyölle. Mikäli kansainvälinen ja Pohjois-Karjalan läpi kulkeva **Singing Heritage Route** saa Euroopan neuvoston kulttuurireittistatuksen vuonna 2023, tämäkin avaa uusia mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön.

2 Maakuntaohjelma POKAT 2025:n kulttuurin ja luovien alojen kehittämistavoitteet

Tässä luvussa esitellään POKAT 2025 maakuntaohjelmaan nostetut kulttuurin ja luovien alojen kehittämistavoitteet. Ne luovat pohjan tässä toimenpideohjelmassa myöhemmin luvussa 5 käsiteltäville tarkemmille tavoitteille ja toimenpide-ehdotuksille.

Kulttuurista kasvua ja hyvinvointia

- Päämääränä runsas, laadukas ja monipuolinen taide- ja kulttuuritarjonta
- Hyvä maakunnan kulttuurinen veto- ja pitovoima
- Elinvoimainen ja kehittyvä taide- ja kulttuuriala

- Tasa-arvoiset mahdollisuudet kulttuuripalveluihin osallistumiseen ja omaan luovuuteen
- Maailmankarjalaisuus ja monikulttuurisuus

Pohjois-Karjalan 300-vuotiseen historiaan sisältyy rajan siirtymisiä ja väestön ja kulttuurien sekoittumisia. Yhdessä tärkeän luovuuden voimavaran – kauniin luonnon – kanssa ne ovat luoneet kasvualustan, josta osaltaan versoo pohjoiskarjalainen identiteetti. Taide- ja kulttuuri heijastavat muutoksia ja luontoa tarjoamalla mahdollisuuden nähdä elämää luovasti erilaisista näkökulmista. Erityisen tärkeää tämä on omaa identiteettiään hakeville lapsille ja nuorille sekä uusille asukkaille. Ortodoksinen perinne on tärkeä osa pohjoiskarjalaista kulttuuria.

Päämääränä runsas, laadukas ja monipuolinen taide- ja kulttuuritarjonta

Kulttuuri on elämää kannatteleva voima, jolla on itseisarvo. Kulttuurin maakunnallinen merkitys liittyy identiteettiin, julkisuuskuvaan, viihtyvyyteen, hyvinvointiin, ympäristöön ja elinkeinoelämään. Kulttuuri-, liikunta- ja sotealan monialainen yhteistyö turvaa ihmisarvoista elämää, terveyttä, hyvinvointia ja ympäristöä. Taide- ja kulttuuritarjonta on elämisen laadun mittari ja tärkeä alueen elinvoiman lähde, josta kumpuaa nykyajalle tärkeä luovuus.

Maakunnan kulttuurialan aluekehitystä suunniteltaessa käytetään hyväksi Pohjois-Karjalan kulttuuritieto -tilastoaineistoa, johon on koottu tilastolähteistä löytyvää kulttuuritietoa. Kulttuuristrategioita ja -ohjelmia tai kulttuurikasvatussuunnitelmia on laadittu tai ollaan laatimassa useassa maakunnan kunnassa.

Maakunnan kulttuurinen veto- ja pitovoima

Pohjois-Karjala on maakunta, jossa kulttuuri näkyy ja kuuluu! Elävä alueellinen kulttuuri ja monipuoliset kulttuuripalvelut lisäävät alueen pito-, veto- ja lumovoimaa sekä vahvistavat tapahtuma- ja kulttuurimatkailua. Kulttuuri kytkee ihmisiä kotiseutuunsa ja vähentää tarvetta poismuuttamiseen. Myös kausiasukkaat ja lisääntyvä monipaikkaisuus huomioidaan ja hyödynnetään kulttuuritoiminnassa.

Elinvoimainen ja kehittyvä taide- ja kulttuuriala

Koronan vaikutus kulttuurialalle on ollut musertava. Tämän vuoksi maakuntaohjelmassa kiinnitetään erityistä huomiota kulttuurialan selviytymisen tukemiseen. Tarvitaan uudenlaisia toimintatapoja, joissa elävän verkostomaisen yhteistyön avulla voidaan muodostaa uusia kumppanuuksia yli toimiala- tai maakuntarajojen.

Ammattitaitelijoiden ja harrastajien toimintaedellytykset turvataan, kuten myös kulttuurialan nykyisen ammatillisen ja korkea-asteen opetuksen sekä jatko- ja täydennyskoulutuksen tarjonta. Kulttuuri- ja luovat alat ovat alueellisesti tärkeitä elinkeinoja. Niitä hyödynnetään koko elinkeinoelämän rikastajana ja arvonalustajana myös muilla aloilla. Kulttuurilla on lisäksi suuri merkitys myös muiden kuin kulttuurin tekijöiden työllistäjänä. Kulttuuripalveluja hyödyntävien matkailutoimijoiden, kulttuurihyvinvointipalvelujen tarvisijoiden ja kulttuuripalvelujen tuottajien kohtaamisongelmaan etsitään ratkaisuja.

Tasa-arvoiset mahdollisuudet kulttuuripalveluihin osallistumiseen ja omaan luovuuteen

Kaikilla väestöryhmille taataan tasa-arvoinen mahdollisuus taiteeseen, kulttuuriin ja luovuuteen maakunnan kaikissa osissa. Aktiivinen kulttuuritoimintaan osallistuminen ja osallisuuden kokemus mahdollistetaan kulttuurin hyvän saavutettavuuden ja kulttuurin harrastus- ja vapaaehtoistoiminnan tukemisen avulla. Tämän vuoksi kulttuurin saavutettavuutta, digitaalista infrastruktuuria ja tietotaitoa kehitetään.

Luovuus nähdään jokaisen ihmisen voimavarana. Arjen luovuutta ovat mielikuvitukseen perustuvan ajattelun tai käden taitojen hyödyntäminen ja harrastustoiminta, jotka saavat aikaan voimaantumisen ja

osallistumisen kokemuksia. Oma luovuus ja tekeminen synnyttävät uusia innovaatioita arkeen, kansalais- ja harrastustoimintaan sekä työelämään.

Maailmankarjalaisuus ja monikulttuurisuus

Pohjois-Karjala on ollut tuhansien vuosien ajan läpikotaisen monikulttuurinen, ja nykyinen maahanmuutto monipuolistaa Pohjois-Karjalaa myös tänään. Rajat ylittävä kulttuurivaihto voi lisätä ymmärrystä muista kulttuureista. Taiteen ja kulttuurin avulla voidaan tulkita, pehmentää ja hyödyntää ristiriitaisiakin yhteiskunnallisia muutoksia, tarjota joustavia kommunikaatioväyliä kontakteissa, ehkäistä syrjäytymistä sekä mahdollistaa identiteetin rakentumista ja maahanmuuttajien kotoutumista.

Uusien kulttuurien ja paikallisten kulttuuriperinteiden yhteisvaikutuksesta syntyviä kulttuurimuotoja edistetään ja hyödynnetään nykyaikaisessa kulttuurituotannossa. Kansainvälistä verkottumista ja kulttuurivaihtoa tuetaan ja vahvistetaan.

Luovat alat – Pohjois-Karjalan tarinan tekijät, tulkit ja näkijät

- Vetovoimainen ja kilpailukykyinen tapahtuma- ja elokuvatuotantoalue
- Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen ja liiketoimintaosaamisen lisääminen
- Elämystalous ja luovien alojen osaamisesta ja tuotteista kasvua muille toimialoille
- Osaavan työvoiman saatavuus ja jatkuva oppiminen luovilla aloilla

Vetovoimainen ja kilpailukykyinen tapahtuma- ja elokuvatuotantoalue

Pohjois-Karjala on tapahtumien maakunta, jonka tapahtumatarjontaan mahtuu koko kirjo pienistä, paikallisten aktiivisten harrastajien ideoimista tapahtumista aina ammattimaisesti järjestettyihin festivaaleihin. Erityisesti musiikki- ja urheilutapahtumat ovat tuoneet maakuntaan näkyvyyttä. Tapahtumalan elinvoimaisuutta voidaan vahvistaa tapahtumia, tapahtumainfraa ja toimijoiden osaamista kehittämällä. Tapahtumien tuottamiseen osallistuvien toimijoiden välisen verkostoyhteistyön edistäminen on tärkeää. Tapahtumien saavutettavuus, tuottamisen ja vastaanottamisen uudenlaiset muodot ja teknologiat sekä ansaintalogiikka digitaalisessa toimintaympäristössä ovat keinoja lisätä tapahtumien yleisöä ja tuottoja. Myös terveysturvallisuus ja poikkeustiloihin varautuminen tapahtumissa ovat kehitettäviä asioita. Tapahtuma-, matkailu-, ravitsemis- ja majoitusallalla on paljon yhteistyöpotentiaalia.

Elokuvatuotantoalaa on kehitetty pitkäjänteisesti maakunnassa. Tavoitteena on jatkossakin houkutella elokuvatuotantoja maakuntaan. Maakunnallisen, ylimaakunnallisen ja kansainvälisen yhteistyön kautta voidaan saada alalle uutta kasvua. Elokuvatuotannoissa yhteistyö oppilaitosten kanssa avaa opiskelijoille työpaikalla oppimisen ja työllistymisen mahdollisuuksia ja mahdollistaa tuotannoille osaavaa työvoimaa. Uusi infra oppilaitoksissa voisi palvella myös alan yrityksiä. Pohjois-Karjalan alueellinen AV-tuotantojen tukijärjestelmä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton tulevaisuusrahastosta ja AV-tuotantojen neuvontapalveluja tarjoava Itä-Suomen elokuvakomissio tukevat alan toimintaa.

Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen ja liiketoimintaosaamisen lisääminen

Luoviin aloihin luetaan kymmenestä viiteentoista alaa aina taiteen ja kulttuurin ytimestä syntyvästä liiketoiminnasta luovuutta muilla toimialoilla hyödyntäviin tuotteisiin, palveluihin tai toimintamalleihin. Luovien alojen tuotekehitykseen, toimijoiden liiketoimintaosaamisen vahvistamiseen, luovan osaamisen tuotteistamiseen, markkinointiosaamiseen ja luovien alojen näkyvyyden lisäämiseen panostamalla voidaan kehittää luovien alojen yritystoimintaa. Myös kansainvälistä yhteistyötä tulee edistää. Uudenlaisissa innovaatioissa ja rajapinnoissa kuten älyteknologian hyödyntämisessä viihde-esityksissä on paljon potentiaalia. Tuotteiden saavutettavuutta voidaan parantaa uusilla myynti- ja jakelukanavia kehittämällä ja

monimediaisuutta ja digitaalisuutta hyödyntämällä. Paikallisten luovien alojen toimijoiden huomioimista julkisissa hankinnoissa tulee lisätä.

Elämystalous ja luovien alojen osaamisesta ja tuotteista kasvua muille toimialoille

Luovan osaamisen hyödyntäminen myös muilla toimialoilla niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla lisää maakunnan elinvoimaa. Esim. visuaalinen tai äänisuunnittelu, palvelumuotoilu, taidetaustaiset kehittämismenetelmät, design, tarinallistaminen, markkinointiviestintä, ohjelmisto-osaaminen ja erilaiset luovien alojen tuottamat sisällöt, elämystuotanto ovat luovaa osaamista, jolla voidaan kehittää muidenkin toimialojen liiketoimintaa, uusia tuotteita ja innovaatioita, palvelu- ja tuotekokemuksia, markkinointiviestintää, organisaatiokulttuuria, hyvinvointia jne. Yhteistyöpotentiaalia nähdään erityisesti matkailun ja hyvinvointisektorin kanssa, lisäksi yhteistyötä tulee edistää laajemmin perinteisten toimialojen kanssa.

Osaavan työvoiman saatavuus ja jatkuva oppiminen luovilla aloilla

Osaavan työvoiman saatavuus ja jatkuva oppiminen luovilla aloilla tulee turvata. Yritysten osaamistarpeisiin voidaan vastata kehittämällä räätälöityjä täydennyskoulutuksia yrityksille ja muille alan toimijoille. Erilaisia uusia koulutuskokonaisuuksia ja eri oppilaitosten yhteisiä (verkko)koulutuksia kehittämällä voidaan lisätä alan osaamista ja osin paikata päättyneiden luovien alojen koulutusohjelmien synnyttämää osaamisvajetta maakunnassa. Yritysten ja oppilaitosten välisen yhteistyön kautta voidaan lisätä opiskelijoiden työpaikalla oppimista ja verkostoitumista elinkeinoelämän kanssa ja siten lisätä työllistymismahdollisuuksia. Samalla yritykset voivat vaikuttaa tulevien alan ammattilaisten osaamiseen. Monialaiset TKI-ympäristöt opiskelussa, joissa työelämän partnerit ovat mukana, ovat keino kehittää alaa ja luoda uutta. Luovien alojen koulutusten ja työntekijäimagon houkuttelevuutta tulee lisätä. Luovien alojen osaamispolun näkökulmasta lasten ja nuorten huomioiminen ja taiteen, kulttuurin ja luovien alojen harrastamistilojen ja resurssien turvaaminen on tärkeää.

3 Pohjois-Karjalan kulttuurin ja luovien alojen SWOT-analyysi

Tässä luvussa on analysoitu Pohjois-Karjalan kulttuurin ja luovien alojen vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia sidosryhmäkyselyn vastausten pohjalta.

Vahvuudet

Pohjois-Karjalan kulttuuritoiminnan ja luovien alojen ja niiden kehittämisen nykyiset olemassa olevat vahvuudet. Asiat, joissa olemme hyviä, missä olemme jo nyt onnistuneet, mitkä auttavat meitä onnistumaan jatkossakin.

Pohjois-Karjalan vahvuutena on laaja ja monipuolinen kulttuuritarjonta. Kulttuuritoiminnassa näkyy paikallisuus ja –toiminta sekä omaleimaisuus ja omaehtoisuus. Maakunnassa on paljon erilaisia osajia ja vahvaa ammattilaisuutta. Kulttuurin ja luovien alojen toimintailmapiiri on hyvä, toimijoiden välillä on yhteisöllisyyttä ja yhteisen tekemisen meininkiä. Myös eri taiteenalat tekevät yhteistyötä. Maakunnassa on tasokasta luovien alojen koulutusta. Kulttuuritoiminnalla on kunnallinen tuki. Pohjois-Karjalan rikas, monipuolinen ja vakiintunut tapahtumatarjonta ja elokuva- ja av-tuotannot lisäävät maakunnan elinvoimaa. Koronavuodet osoittivat, että maakunnan kulttuuri ja luovat alat omaavat kyvyn muuttaa toimintaansa nopeasti ja sopeutua vallitsevaan tilanteeseen. Toimijat ovat innovatiivisia ja uusia ideoita kehitteleviä. Maakunnassa on vahvoja toimijoita ja edelläkävijöitä kuten Ilosaarirock ja Nightwish, jotka edesauttavat muidenkin toimintaa ja kehittymistä.

- **monipuolinen kulttuuritarjonta**
- **omaleimaisuus ja paikallisväri**
- **paljon osajia, osaamisen kirjo laaja, ammattimaista toimintaa**
- **hyvä ilmapiiri, yhteistyö ja verkostot toimijoiden kesken**
- **kunnallinen tuki kulttuurikentälle**
- **innovatiivisuus**
- **koulutusmahdollisuudet**
- **kyky muuttaa toimintaa nopeasti**
- **vahva tapahtuma-ala**
- **elokuva-alan ja muun av-alan toiminta**
- **vahvoja toimijoita ja edelläkävijöitä, jotka edesauttavat muidenkin toimintaa**

Heikkoudet

Mitkä ovat Pohjois-Karjalan kulttuuritoiminnan ja luovien alojen ja niiden kehittämisen nykyiset olemassa olevat heikkoudet? Mitkä asiat eivät toimi, missä on ongelmia, missä meidän tulisi kehittyä?

Kulttuuritoiminta on merkittävä alueen viihtyvyyttä ja elinvoimaa lisäävä tekijä. Kulttuuritoiminnan kehittämisen näkökulmasta heikkoutena kuitenkin on, ettei kulttuurin merkitystä riittävästi ymmärretä, tunnusteta eikä sen tekijöitä arvosteta. Tämän vuoksi kulttuuritoimintaan ohjataan usein edelleen varsin niukasti taloudellisia resursseja. Kulttuuritoimijoiden työllistyminen ja työtilaisuuksien löytäminen on vaikeaa, samoin kuin erilaisten rahoitusten saaminen. Päättäneet muotoilun ja musiikin koulutukset ovat heikentäneet kulttuurin ja luovan alan kehittämistä maakunnassa. Tiloja kulttuuritoiminnalle on niukasti käytössä. Pohjois-Karjalan harva asutus lisää kulttuurin saavutettavuusongelmia. Toiminta keskittyy paljolti maakunnan keskuskaupunkiin Joensuuhun. Maakunnassa on aktiivista kulttuurin ja luovien alojen toimintaa, mutta liian vähän konkreettisia ostettavia palveluita. Heikkoutena on tuotteistamisen, myynnin ja markkinoinnin osaamisen puute. Tämä näkyy myös vähäisenä valtakunnallisena medianäkyvyytenä. Pohjois-Karjala on pieni talousalue, mikä rajoittaa kulttuurin ja luovien alojen toimintaa ja kehittämistä. Tapahtuma-alaa lukuun ottamatta monet kulttuuri-ilmiöt jäävät paikallisiksi. Kulttuurivientiä ja luovien alojen myyntiä tulisi lisätä maakunnan ulkopuolelle myös kansainvälisille markkinoille. Aikaisemmin aktiivinen Venäjä-yhteistyö on jäädytetty Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi. Heikkoutena on muiden kansainvälisten verkostojen puuttuminen tai vähäisyys.

- **kulttuurin ja luovien alojen arvostuksen puute**
- **kulttuurin taloudellisten resurssien vähäisyys**
- **työllistymisen vaikeus**
- **päättäneet luovan alan koulutukset**
- **toimitilojen vähäisyys**
- **harvaan asutun alueen saavutettavuusongelmat**
- **toiminnan keskittyminen Joensuuhun**
- **konkreettisten ostettavien palveluiden puute**
- **tuotteistamisen, myynnin ja markkinoinnin osaamisen puute**
- **kansainvälisten verkostojen ja kansainvälisen yhteistyön vähäisyys**

Mahdollisuudet

Mitkä ovat Pohjois-Karjalan kulttuuritoiminnan ja luovien alojen kehittämisen tulevaisuuden mahdollisuudet, jotka pitää tunnistaa ja hyödyntää, ja joita kohti tulee määrätietoisesti pyrkiä?

Pohjois-Karjalan kulttuurin ja luovien alojen toimijat tekevät jo nykyisellään ansiokasta yhteistyötä, mutta verkostojen kehittämiseen, yhteistyön tiivistämiseen ja laajentamiseen liittyy myös paljon kehittämismahdollisuuksia. Eri taiteenalojen yhteistyötä lisäämällä voidaan luoda uusia kiinnostavia kokonaisuuksia. Yhteismarkkinoinnilla voidaan saavuttaa suurempia yleisöjä. Esitysten ja näyttelyiden elinkaarta voidaan pidentää kierrättämällä niitä eri alueilla.

Yhteistyö eri toimialojen kanssa lisää kulttuuritoimijoiden ja luovien alojen työmahdollisuuksia ja edistää liiketoiminnan kehittämistä. Matkailusektorin kanssa voidaan luoda elämyksiä, kehittää kulttuurimatkailutuotteita ja erilaisia palvelupaketteja sekä tehdä näkyväksi maakunnan erityispiirteitä niin kansainvälisille, kotimaisille kuin paikallisillekin asiakkaille. Vetovoimatekijöitämme ovat mm. omaleimaiset tapahtumamme, kiinnostavat kulttuuriperintökohteet sekä karjalaisuus, ortodoksisuus, luonto ja hiljaisuus. Myös karjalaista ruokakulttuuria voidaan hyödyntää enemmän. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia tunnistamalla ja hyödyntämällä voidaan lisätä kulttuurihyvinvointipalvelujen kysyntää ja avata uusia työmahdollisuuksia kulttuurin ja luovien alojen toimijoille. Tieteen ja taiteen yhteistyöllä voidaan lisätä kulttuuritoimintaan liittyvää faktatietoa. Yhteistyö muiden toimialojen kanssa ja B2B -kaupan kehittäminen tarjoaa paljon mahdollisuuksia luovien alojen kehittämiseen. Kulttuurin ja luovien alojen yritystoimintaa tulee tukea, yhtenä toimintamallina voisi olla kulttuuriosaamiskeskuksen kehittäminen.

Erilaisia kulttuuriin ja luoviin aloihin liittyviä rahoitusmekanismeja on monenlaisia. Niiden tuntemusta ja hyödyntämistä myös kansainvälisen yhteistyön tekemisessä tulisi lisätä. Oppilaitosyhteistyötä tulisi lisätä niin oppilaitosten välillä kuin elinkeinoelämän kanssa. Opiskelijoiden elinkeinoelämän kanssa tekemät opiskeluun liittyvät harjoittelut, työkokeilut, opinnäytetyöt ja oppisopimukset palvelevat molempia osapuolia. Erilaisia tiloja, kuten liiketiloja ja historiallisia miljöitä voisi hyödyntää luovien alojen työskentelyssä ja esittelytoiminnassa. Taideresidenssien merkitys tulee nähdä niin kulttuurintekijöiden kansainvälistymisen mahdollistajina kuin paikallisen kulttuurielämän rikastuttajina. Digitaalisuus tarjoaa paljon mahdollisuuksia kulttuurin ja luovien alojen kehittämiseen. Omaehtoinen kulttuuritoiminta, vireä kylätoiminta ja järjestöjen välinen yhteistyö rikastuttavat maakuntaamme.

- yhteistyön tiivistäminen ja laajentaminen toimijoiden ja eri alojen välillä
- Pohjois-Karjalan erityispiirteiden hyödyntäminen ja näkyväksi tekeminen
- erilaisten tilojen ja miljöiden hyödyntäminen
- taiteilijaresidenssitoiminnan kehittäminen
- rahoitusten parempi hyödyntäminen
- yrittäjyyden tukeminen
- kulttuuriosaamiskeskus mahdollisena uutena toimintamallina
- paikallisten luovien alojen palveluiden hyödyntäminen
- oppilaisyhteistyö
- kansainvälinen yhteistyö
- digitaalisuus
- omaehtoisen kulttuuritoiminnan tukeminen

Uhat

Mitkä ovat Pohjois-Karjalan kulttuuritoimintaan ja luoviin aloihin ja niiden kehittämiseen vaikuttavat tulevaisuuden uhkatekijät? Mikä estää meitä onnistumasta, mitä asioita tulee välttää tai pyrkiä aktiivisesti muuttamaan?

Pohjois-Karjalan kulttuuritoiminnan ja luovien alojen kehittymisen uhkatekijänä on osaavan työvoiman vaje. Korona vaikutti erittäin negatiivisesti kulttuuritoimintaan ja luoviin aloihin ja johti siihen, että monet alan ammattilaiset vaihtoivat muiden alojen töihin. Osaajapula näkyy jo esim. tapahtumatuotannossa. Pohjois-Karjalan väestön väheneminen ja maakunnasta poismuutto voivat vaikeuttaa tilannetta. Aiemmin

alas ajetut luovien alojen koulutukset (mm. musiikki ja muotoilu) ovat osaltaan lisänneet osaajapulaa maakunnassa. On äärimmäisen tärkeää, että olemassa olevat koulutusohjelmat säilytetään ja niiden rinnalle kehitetään täydentäviä, osaamistarpeiden mukaisia uusia koulutuksia. Nuorten saaminen mukaan tekemään ja kuluttamaan kulttuuria on tärkeää myös osaavan työvoiman näkökulmasta.

Alan kehittymisen uhkana on myös se, ettei kulttuuria ja luovia aloja nähdä potentiaalisena liiketoimintana eikä luovien alojen yrittäjyyden ominaispiirteitä tunnusteta tai osata tukea. Oman maakunnan toimijoiden osaamista ei nähdä eikä osata hankkia, ja siten toimijoiden työllistymismahdollisuudet heikkenevät. Liiketoiminnan kehittymistä tulee tukea, mutta sen rinnalla on tärkeää muistaa kulttuurin itseisarvo. On tärkeää, että kulttuurin merkitys tiedostetaan ja tunnustetaan, eikä kulttuuri ole ensimmäinen leikkauskohde julkisen sektorin rahoituksen pienentyessä. Kulttuuritoiminnan ja luovien alojen tulee säilyttää kyky ideoida ja kehittää uutta. Toiminnan ei tule keskittyä vain suurille toimijoille ja suuriin keskuksiin, vaan on tärkeää osata hyödyntää myös pienempien toimijoiden ja syrjäseutujen potentiaali. Kuntien ja järjestöjen yhteistoiminta on tärkeää eikä sen tule heikentyä. Jäädetyt Venäjä-yhteistyön tilalle tulee osata kehittää uusia kansainvälisiä yhteyksiä ja yhteistyötä.

- **osaavan työvoiman puute kulttuuritoiminnassa ja luovilla aloilla**
- **kulttuurin ja luovien alojen koulutusten alasajo**
- **nuoret eivät osallistu kulttuurin tekemiseen ja kuluttamiseen**
- **kulttuurialan julkinen rahoitus vähenee**
- **luovien alojen liiketoiminta ei kehity**
- **kyky uusiutua ja keksiä uutta heikkenee**
- **toiminnan liika keskittyminen**
- **yhteistoiminnan hiipuminen**
- **kansainvälinen yhteistyö ei kehity**

4 Kiteytys: Arvot ja visio

“Tunnistamme juuremme, mutta emme sammaloitu niihin”

Kun pohjoiskarjalaisilta kysyttiin, mitkä asiat yhdistävät koko maakuntaa ja mikä on ominaista juuri meille, saatiin vastaukseksi mm. seuraavia asioita: välittömyys, ystävällisyys, huumori, luonto, metsät, vaaramaisemat ja perinnemaisemat. Myös raja, siirtolaisuus, juuret ja perinteet sekä ortodoksinen kulttuuri rakentavat täkäläistä identiteettiä. Toisaalta mm. yhteistyö, toimeliaisuus, vieraanvaraisuus, monialaisuus ja kannustavuus ovat asioita, jotka täällä koetaan todeksi. Meillä on myös erittäin aktiivista kylä- ja yhdistystoimintaa.

“Kulttuuri kuuluu kaikille, ja koko maakunnalla on mahdollisuus hyödyntää kulttuurin vetovoimatekijöitä omana vahvuutenaan.”

Kulttuurin ja luovien alojen tärkeimmiksi ominaispiirteiksi sekä koko Pohjois-Karjalassa että kunkin omalla paikkakunnalla mainittiin mm. monipuolinen, vilkas ja omannäköinen kulttuuritarjonta, ainutlaatuiset

tapahtumat, monialainen yhteistyö ammattikentän, freelancereiden ja harrastajien välillä, elävä ja korkeatasoinen musiikkielämä, vahva kuvataidekenttä, kulttuuriesitysten puhuttelevuus ja runsaus, korkea taiteellinen taso, helppo saavutettavuus, kehittämisen meininki ja yhdessä tekeminen. Vahvuudeksi koettiin myös esimerkiksi toimijoiden runsas määrä ja kulttuurihyvinvoinnin arvostuksen nousu.

Tärkeimmiksi kulttuurin kehittämisen kohteiksi Pohjois-Karjalassa valikoituivat kulttuurin ja taiteen yhdenvertainen saavutettavuus, monipuolinen käyttö ja osallisuus sekä kulttuuri osana elinympäristöä, ja toisaalta edellytysten luominen ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Kehittämisen tarpeita on lisäksi erityisesti kulttuurin tilakysymyksissä ja toiminnan resursoinnissa – alueen sisällä on näissä suuria eroja.

Luovien alojen osalta keskeisintä kehittämisaluetta on luovien alojen ja muiden alojen välinen yhteistyö, tapahtuma-alan, kulttuurimatkailun sekä kulttuurihyvinvointipalveluiden edistäminen, digitalisaation hyödyntäminen, kansainvälisen yhteistyön lisääminen, alan koulutusmahdollisuudet sekä yritys- ja liiketoiminnan kehittäminen.

Tärkeimmät arvot ja tavoiteltavat asiat:

- **Yhteistyö, verkostoituminen**
- **hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen**
- **työ ja toimeentulo, liiketoiminnan kehittäminen**
- **omaleimaisuus, kestävyys**
- **Monipuolisuus, saavutettavuus, kansainvälisyys, ennakkoluulottomuus**

“Ei pidä pelätä laatua, sisällöllistä älykkyyttä ja monipuolisuutta, taitoa, uutta ja luovuutta eikä korkeita tavoitteita.”

Visio pohjoiskarjalaisesta kulttuurin ja luovan alueen kentästä vuonna 2030

- Kulttuuri on täällä rikasta ja monimuotoista sekä kaikille mahdollista. Se luo merkityksellisyyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.
- Kulttuurin tekijä elää työllään ja luovien alojen liiketoiminta kasvaa.
- Kulttuuri ja luovat alat uudistuvat, vahvistuvat ja luovat menestyksekkäästi pohjoiskarjalaista elinvoimaa.
- Omaleimainen kulttuurimme tuo hyvinvointia jokaiselle pohjoiskarjalaiselle ja houkuttelee tänne uusia asukkaita ja matkailijoita.
- Kulttuuri ja luovat alat ovat haluttu vientiartikkeli ja näkyvästi läsnä myös muilla liiketoimintasektoreilla.
- Pohjois-Karjala on kulttuurimyönteinen maakunta: kulttuurin ja luovien alojen työtä arvostetaan ja sen yhteiskunnallinen, taloudellinen ja sosiaalinen merkitys ymmärretään ja tunnustetaan.

“Katsotaan aina laatikon ulkopuolelta!”

5 Strategiset kehittämiskohteet ja toimenpiteet

KUDELMA -toimenpideohjelman kehittämiskohteet ja tavoitteet täydentävät POKAT 2025 maakuntaohjelmassa asetettuja, luvussa 2 tarkemmin esiteltyjä kulttuurin ja luovien alojen tavoitteita.

Kulttuurialan kehittämiskohteita POKAT 2025 maakuntaohjelmassa ovat mm. hyvinvointia edistävät tasa-arvoiset mahdollisuudet kulttuuripalveluihin osallistumiseen ja omaan luovuuteen sekä runsas, laadukas ja monipuolinen kulttuuri- ja taidetarjonta, joka lisää maakunnan kulttuurista veto- ja pitovoimaa. Alan elinvoimaisuutta kehitettäessä huomioidaan alueen erityisominaispiirteet, kuten ortodoksinen ja karjalainen kulttuuriperintö ja monikulttuurisuus.

Luovien alojen kehittämiskohteita POKAT 2025 maakuntaohjelmassa ovat tapahtuma- ja elokuva-alan vahvistaminen, uusien tuotteiden kehittäminen ja liiketoiminnan lisääminen sekä niihin liittyvän osaamisen vahvistaminen, luovien alojen ja muiden alojen välisen yhteistyön lisääminen sekä osaavaan työvoimaan liittyvä kehittämistoiminta.

KUDELMAN strategiset kehittämiskohteet ja toimenpiteet ovat sidosryhmäkyselyssä esiin nousseita ja työpajoissa edelleen työstettyjä kulttuurin ja luovien alojen tulevaisuuden mahdollisuuksiin ja haasteisiin liittyviä teemoja.

Kehittämiskohteita ovat kulttuurimatkailu, kulttuurihyvinvointi, kansainvälinen yhteistyö, uusien tuotteiden ja liiketoiminnan kehittäminen, osaamisen lisääminen, digitalisaatio, taiteen ja kulttuurin kehittäminen, uudet kuviot sekä Joensuun ja muun maakunnan yhteistyön vahvistaminen. Läpäisevinä teemoina kaikissa kehittämiskohteissa ovat monialaisen yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen, toimintarakenteiden selkiyttäminen, pysyvien toimintamallien kehittäminen ja tiedonkulun vahvistaminen.

Kulttuurimatkailu

- **Yhteistyörakenteiden kehittäminen:**

- Pysyvien yhteistyörakenteiden kehittäminen kulttuurin, luovien alojen ja matkailun välille, yhteistapaamiset ja yhteisprosessit, hyvien käytänteiden jakaminen, keskinäinen tiedottaminen, yhteinen markkinointi, osaamisen yhdistäminen
- Alueiden/kuntien välisen yhteistyön lisääminen mm. markkinoinnissa, kartoissa, aikataulutuksissa ja kuntien sisäisen yhteistyön kehittäminen (kulttuuri, liikunta, matkailu, ravitsemus, yritykset)
- Toimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen

- **Uusien kulttuurimatkailutuotteiden kehittäminen:**

- Tuotteiden ja matkailupakettien kehittäminen kotimaan ja kv-markkinoille
- Kulttuurimatkailutuotteiden tuotteistamisen ja tuotteistamisosaamisen lisääminen
- Markkinoinnin ja myynnin kehittäminen, olemassa olevien alustojen hyödyntäminen (Visit Karelian Doerz ja elämyspuoti, Visit Finlandin DataHub)
- Tuotteiden saavutettavuuden ja esteettömyyden parantaminen
- Virtuaaliteknologioiden hyödyntäminen
- Esimerkkejä kehitettävistä kulttuurimatkailutuotteista: erilaiset kulttuuri- ja teemareitit, kulttuurin ja matkailun yhteiset palvelupaketit, elokuva- ja matkailualan yhteistyö ja

kuvauspaikkojen hyödyntäminen matkailussa, tapahtumamatkailu, kulttuuriperinnön ja paikallisuuden tuotteistaminen, ympäristötaide

Kulttuurihyvinvointi

- Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelman vieminen käytäntöön
- Kulttuurihyvinvoinnin vaikutuksia koskevan tutkimustiedon näkyväksi tekeminen
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, kuntien ja kulttuurihyvinvointipalveluiden tarjoajien yhteistyön vahvistaminen
- Toimintamallin rakentaminen kulttuurihyvinvointipalveluiden tuottamiseen ja tilaamiseen
- Kulttuurihyvinvointipalveluiden kehittäminen ja tuotteistamisosaamisen lisääminen
- Kulttuurihyvinvointipalveluiden kehittäminen kuntalaisten lisäksi matkailijoille

Kansainvälinen yhteistyö

- Hyvien käytäntöjen jakaminen, uusien ideoiden ja tuotteiden kehittäminen sekä uusien yleisöjen löytäminen kansainvälisen yhteistyön avulla
- Hankerahoituksen tehokkaampi hyödyntäminen, erityisesti kansainväliset rahoitusmahdollisuudet, sekä mahdolliset sateenvarjohankkeet pienten toimijoiden osallistumisen mahdollistajina
- Uusien kansainvälisten verkostojen kehittäminen ja olemassa olevien hyödyntäminen (oppilaitosten ja muiden organisaatioiden verkostot, ystävyyskaupunkiverkostot, kv- opiskelijoiden ja maahanmuuttajien verkostot, muut kansainväliset verkostot), verkostoitumisosaamisen lisääminen, matchmaking-tilaisuudet
- Residenssitoiminnan kehittäminen
- Tuotanto- ja taiteilijavaihto
- Tuotteiden ja palveluiden kehittäminen kansainvälisille markkinoille
- Potentiaalisina yhteistyönsuuntina erityisesti Pohjoismaat, Baltian maat ja Keski-Eurooppa

Uusien tuotteiden ja liiketoiminnan kehittäminen, osaamisen lisääminen

- Uusien tuotteiden ja liiketoiminnan kehittäminen:
  - Ideoiden jalostaminen tuotteiksi, tuotteistamisen kehittäminen ja palvelumuotoilun hyödyntäminen
  - Myynnin ja markkinoinnin ja (yhteisten) jakelukanavien kehittäminen
  - Liiketoimintaosaamisen lisääminen
  - Eri alojen välisen yhteistyön edistäminen, B2B kaupan kehittäminen
  - Luovien alojen yritysneuvonnan ja yrityshautomotoiminnan kehittäminen
- Osaamisen kehittäminen
  - Täsmä- ja täydennyskoulutuksia livenä ja etänä, oppilaitosten yhteiset koulutukset, alueellisten osaamistarpeiden huomioiminen

- Opiskelijoiden työpaikalla oppisen edistäminen ja opinnäytetöiden jalkauttaminen kulttuurikentälle
- Tuottajatoiminnan kehittäminen ja koulutus
- Tuotteistamisosaamiskeskuksen kehittäminen
- Skill-share, workshopit säännönmukaiseksi toimintamalliksi

Digitalisaatio

- Verkkokauppojen kehittäminen
- Digitaalisten palveluiden kehittäminen ja digitaalisuudella lisäarvoa tuotteisiin
- Virtuaalitekologioita (AR, VR) hyödyntävien tuotteiden kehittäminen
- Pelialan kehittäminen ja pelillistämisen hyödyntäminen
- Tekoälyn hyödyntäminen
- Striimausten ja muiden etäosallistumistapojen ja niiden ansaintalogiikan kehittäminen
- Kulttuurin ja palveluiden saavutettavuuden lisääminen

Taiteen ja kulttuurin kehittäminen

- Tilaongelmien ratkaiseminen: maakunnan kulttuuritilojen tietokannan kokoaminen, uusien tilamahdollisuuksien etsiminen
- Kulttuuriperintökohteiden uusiokäyttö kulttuurin ja luovien alojen tiloina
- Aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön säilyttäminen ja uudistaminen, elävä kulttuuriperintö matkailun vetonaulana ja maakunnan identiteetin vahvistajana
- Yhteistyöverkostojen vahvistaminen ja laajentaminen, pysyvän verkostomaisen toimintamallin kehittäminen
- Verkostomainen kulttuuriosaamiskeskus – tarve- ja toimintamalli-selvitys ja oppilaitosyhteistyö
- Residenssitoiminnan laajentaminen ja sen tuottamat paikalliset kulttuurin rikastamisen mahdollisuudet sekä kansainvälisten yhteyksien rakentaminen
- Tiedonvaihdon lisääminen: tavoitteena päällekkäisen toiminnan vähentäminen, tapahtumasunnitteluportaalin kehittäminen
- Kulttuurin saavutettavuuden edistäminen
- Matalan kynnyksen kulttuuritoiminnan edistäminen, kaikkien asukkaiden osallistaminen
- Omaleimaisuuden vahvistaminen, kulttuurin näkyvyyden edistäminen
- Taiteen julkisten hankintojen lisääminen ja monipuolistaminen, paikallisten toimijoiden entistä vahvempi huomioiminen hankinnoissa

Uudet kuviot

- Luovien alojen ja muiden alojen välisen yhteistyön edistäminen saattamalla toimijoita yhteen, ideoimalla ja kehittämällä yhteistyömahdollisuuksia ja uusia tuotteita

- Yhteistyön edistäminen luovien alojen kesken, esim. kulttuurintekijät ja markkinoinnin ammattilaiset
- Kehittämissyhtiöiden roolin vahvistaminen kulttuurin ja luovien alojen osalta – välittäjäorganisaatio eri toimialojen välillä
- Yhdyspintojen mahdollisuuksia:
  - o Taiteen ja tieteen yhdistäminen, luovan osaamisen hyödyntäminen kaupunki- ja maisemasuunnittelussa, digi- ja ohjelmistoalalla, teollisuusaloilla, muotoilu, palvelumuotoilu ja taide tuotekehityksessä, organisaatioiden kehittäminen taiteen keinoin, kulttuurimatkailu, kulttuurihyvinvointi
- Käytännön esimerkkejä uusista kuvioista:
  - o kiertotalous, jätemateriaalit taidekäyttöön
  - o taidetta pakkauksiin, QR koodista aukeaa taidetta
  - o ravintoloiden ja taitelijoiden yhteistyön kehittäminen
  - o kokouksien yhteyteen taidetta
  - o virtuaalimaailman hyödyntäminen eri aloilla
  - o teollisuustoimijoiden ja taiteilijoiden yhteistyö, esim. design-vaneri
  - o tyhjä näytekkunat taitelijoiden käyttöön

Joensuun ja maakunnan yhteistyön tiivistäminen

- Monensuuntaisen kulttuuritapahtumavaihdon edistäminen, toimivan verkoston luominen, tapahtumayhteistyö ja yhteismarkkinointi
- Kulttuurituotteiden (teatteri, tanssi, sirkus, konsertit, näyttelyt jne.) elinkaaren pidentäminen ja kustannustehokas kierrättäminen alueen kunnissa – lastenkulttuuriverkoston toimintamallin laajentaminen myös muuhun kulttuuritoimintaan
- Saavutettavuuden ja liikkuvuuden kestävä edistäminen (bussi, juna jne.), kulttuuritapahtumien yhteiskuljetusten organisointi
- Aluetuntemuksen lisääminen (kuntien kulttuurivastaavat, -toimijat), maakunnan kulttuurin käyttöön sopivien tilojen tietokannan kehittäminen ja käyttöönotto
- Medianäkyvyyden tasapuolisuuden edistäminen
- ”ilmoitusseinä”; matchmaking-alusta toimijoille yhteistyökumppanien löytämiseksi ja kuntarajat ylittävän yhteistyön edistämiseksi, verkostotapaamiset

6 Toimeenpano ja seuranta

Pohjois-Karjalan kulttuurin ja luovien alojen POKAT-ryhmät seuraavat ja edistävät toimenpideohjelman toimeenpanoa. POKAT-ryhmiin on koottu laaja edustus mm. kunnista, viranomaistahoista, koulutusorganisaatioista, kehittämissyhtiöistä, luovien alojen yrityksistä, kulttuurialan järjestöistä ja vapaan kentän kulttuuritoimijoista.

Ohjelman olemassaolosta, toteutumisesta ja toimenpiteiden toteuttamista tukevista rahoitusmahdollisuuksista viestitään aktiivisesti. Toimenpideohjelma ohjaa osaltaan kulttuurin ja luovien alojen hankerahoituksen kohdistamista maakunnassa.

Ohjelman toteutumista tarkastellaan vuositasolla ja sitä voidaan päivittää tarvittaessa toimintaympäristön muutosten ja tarpeiden mukaan. Osana toimenpideohjelman seurantaan kehitetään Pohjois-Karjalan kulttuuritietokantaa.

Linkit toimenpideohjelmassa viitattuihin kulttuurin ja luovien alojen valtakunnallisiin ohjelmiin ja asiakirjoihin:

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi:

[Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle \(hankeikkuna.fi\)](#)

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta:

[Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta : Työryhmän ehdotus \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Luovan talouden tiekartta:

<https://www.creativefinland.fi/tiekartta>

Alueellisesti merkittäviä ohjelmia ja hankkeita:

Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelma:

[Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointi suunnitelma 2022–2025](#)

Joensuun Kulttuurin Unelmavuosi:

[Kulttuurin unelmavuosi 2023 - Kulttuurin unelmavuosi](#)

Saimaa European Region of Gastronomy:

[Saimaa on Euroopan ruoka- ja kulttuurimatkailun keskus - Taste Saimaa](#)

Singing Heritage Route ja Via Karelia:

[ABOUT THE ROUTE - Singing Heritage Route \(singingroute.com\)](#)

[Etusivu - Via Karelia](#)

Verkostoja:

Eurooppalainen kulttuurireitistöorganisaatio:

[Explore all Cultural Routes by theme - Cultural Routes \(coe.int\)](#)

Maailmanlaajuinen taideresidenssiverkosto:

[Res Artis – Worldwide Network of Arts Residencies](#)

European Regions of Gastronomy:

[EUROPEAN REGIONS OF GASTRONOMY \(europeanregionofgastronomy.org\)](#)